

Корекція дисграфії у дошкільників

Серед учнів, які поступають у перші класи, чимало дітей з різними відхиленнями в мовленнєвому розвитку. Розлади в цій області негативно впливають на весь процес навчання, на шкільну адаптацію дітей, на формування особистості і характер всього психічного розвитку школяра.

Питанню мовленнєвого розвитку дітей приділяється увага в Базовому компоненті дошкільної освіти, який є Державним стандартом дошкільної освіти України. Він реалізується програмами та навчально-методичним забезпеченням, що затверджуються Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України.

Проблемі попередження та подолання вад писемного мовлення присвячені численні дослідження науковців. Вперше на порушення письма як на самостійну паталогію мовної діяльності вказав А. Куссмауль у 1877 році. В літературі кінця 19 і початку 20 століть була розповсюджена думка, що порушення письма являє собою одне із проявів загальної недоумкуватості і спостерігається тільки у розумово відсталих дітей. Однак у 1896 році В. Морган описав випадок порушення письма у хлопчика з нормальним інтелектом. Вслід за Морганом інші автори (А. Куссмауль, О. Беркан) стали розглядати порушення письма як самостійну паталогію мовної діяльності, не зв'язану з розумовою відсталістю. Надалі порушення письма починають вивчати психологи, педагоги, дефектологи. Над цим питанням працюють М.Є.Хватцев, Р.Є. Левіна, Ф.А.Рау та ін.

В наш час над вирішенням проблеми корекції дисграфії працюють наступні теоретики та практики; Р.І.Лалаєва, Ю.Г.Дем'янов, О.М. Корнєв, Е.В. Мазанова та багато інших.

Дисграфія (від грец. *dis* — префікс, що означає розлад, *γραφεῖν* — пишу) – це часткове специфічне порушення процесу письма. Дисграфію визначено також як часткове порушення процесу письма, основним симптомом якого є наявність стійких помилок, не пов'язаних а ні зі зниженням інтелектуального розвитку, а ні з вираженими порушеннями слуху і зору, а ні з нерегулярністю шкільного навчання. Форму усного мовлення, що сприймається зором, прийнято називати писемним мовленням. Її утворення відбувається шляхом перебудови часової послідовності звуків у просторовий ряд графем. Усне мовлення здійснюється переважно за рахунок діяльності мовнорухового та мовнослухового аналізаторів, писемне мовлення є зоровослухомоторним утворенням. Отже, останнє має складнішу психофізіологічну організацію. Якщо ж з певних причин стається порушення взаємодії відповідних

аналізаторних систем, то механізм виникнення помилок писемного мовлення також є складним і потребує докладного вивчення. Дотепер ще повністю не з'ясовані причини виникнення дисграфії. Є декілька її видів: артикуляторно-акустична дисграфія, дисграфія на основі порушень фонемного розпізнання (акустична), дисграфія на основі порушень мовного аналізу та синтезу, аграматична дисграфія та оптична [5].

Причини дисграфії:

- внаслідок негативних чинників (у пренатальному, натальному і постнатальному періодах);
- спадкова обтяженість (батьки або родичі мали будь-яку мовленнєву ваду);
- незрілість головного мозку;
- ЗПР, РВ, гіперактивність і т. д.;
- ПМР.

До групи ризику попадають діти із порушенням мовного розвитку. У багатьох з них виявляються передумови дисграфії, які проявляються під час шкільного навчання. Тому ще в дошкільному віці потрібно проводити роботу щодо корекції передумов дисграфії.

Більш докладно зупинюсь на корекції передумов оптичної дисграфії. Вона пов'язана з недорозвитком зорового гнозису, аналізу та синтезу, просторових уявлень. Дитина не сприймає різницю між буквами, не диференціює схожі за написанням букви і на письмі спотворює їх або заміняє на схожі букви.

У вересні проводимо обстеження дітей на виявлення передумов дисграфії. Пропонуємо дітям наступні ігри-вправи: «Рядоговоріння», «Ритми», тест Озерецького «Кулак – долоня – ребро», субтест «Повторення цифр», малюнок «Будинок – дерево – людина», змалювання геометричних фігур, орієнтація на «право –ліво», складання розповіді за малюнками [6]. В роботі щодо корекції передумов оптичної дисграфії працюємо в таких напрямках: формування зорового гнозису, розвиток здатності концентрувати, розподіляти та переключати зорову увагу, розвиток зорової та зорово-моторної пам'яті, формування просторового сприйняття, зорово-просторового аналізу та синтезу, просторових уявлень.

Для формування у дітей зорового гнозиса використовуємо різноманітні дидактичні ігри, які включають в себе завдання на впізнання контурних та пунктирних зображень предметів, впізнання накладених контурних та пунктирних зображень, впізнання заштрихованих контурних та пунктирних зображень, назвати недомальовані зображення предметів, знайти помилки в зображенні предметів, скласти фігурки за зразком із паличок, геометричних фігур, паличок Кюїзенера, конструктора LEGO, складання різних картинок, знайти серед зображених предметів задані, впізнати предмети в різному просторовому розміщенні. Аналогічні завдання даються на рівні букв. Не використовуємо на рівні букв завдання типу «Виправ невірно написану букву», тому що у вихованців може закріпитися в пам'яті невірне написання букви. Використовуємо ігри «Склади букет», «Склади піраміду», «Підбери

круги». Під час розвитку у дошкільників здатності концентрувати, розподіляти і переключати зорову увагу дітям пропонуємо дидактичні ігри: «Чим відрізняються малюнки?», лабіринти, «Знайди та закресли на малюнку задані зображення», «Знайди та закресли в тексті задані букви».

Для розвитку зорової та зорово-моторної пам'яті вихованці грають в ігри «Виклади фігуру». На початку виконують завдання з опорою на зразок, а далі по пам'яті. З такою ж метою дається гра «Запам'ятай та повтори». Дитині пропонується запам'ятати ряд предметів і викласти їх в такій же послідовності. Ігри «Що змінилося?», «Чого не стало?», «Запам'ятай та відшукай» теж розвивають зорову пам'ять. Спочатку в іграх використовуються іграшки, далі – предметні картинки, геометричні фігури, цифри, букви.

Розвиток просторової орієнтації та просторових уявлень здійснюється в тій же послідовності, в якій вони формуються в онтогенезі. Спочатку даємо вправи на розвиток сомато-просторової орієнтації. Далі формуємо орієнтацію в навколишньому просторі. Дитина визначає розміщення предметів відносно до самого себе, визначає розміщення предметів, які знаходяться збоку, визначає просторові відношення між декількома предметами. Коли діти орієнтуються в просторовому положенні предметів, переходимо до завдань з картинним зображенням. Вихованці із плоскісних зображень предметів викладають сюжетні картинки. Із задоволенням малюки грають в ігри із використанням схем для знаходження предметів. Далі в іграх використовуємо геометричні фігури, цифри, букви.

Подобається грати дітям в ігри на розуміння і вірне вживання прийменників. Це ігри «Де звірята на фотографії?», «Живі» картинки», «Де звірята на галявині?», «Де іграшки?».

Під час ознайомлення із буквами використовуємо полімодальні методи. Створюємо додаткові опори на тактильні та кінестетичні аналізатори. Дитина визначає на дотик рельєфні та об'ємні фігури, вирізує із бумаги, вигинає з дроту букви.

Роботу щодо усунення дисграфії будуємо на основі тісного взаємозв'язку з формуванням пізнавальних процесів, корекції недоліків емоційно-вольової сфери.

Запропонована робота в даному напрямку сприяє подоланню передумов оптичної дисграфії у дошкільників. Систематична та наполеглива праця з дошкільниками допоможе оволодіти писемним мовленням у школі.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти //Авт. кол-в.: А.М. Богуш, Г.В. Беленька, О.Л. Богінч та ін.; наук. кер. Богуш А.М. – К.,2012. – 26 с.
 2. Блінова Т.І., Пічугіна Т.В. Дидактичний матеріал для подолання вад письма у дітей.– К.: Благовіст. 2004. – 196 с.
 3. Братченко А.Ф., Сербина Л.Ф. Изографы. – Ставрополь: Ставропольсервисшкола, 1998. – 142 с.
 4. Мазанова Е. В. Логопедия. Оптическая дисграфия. – М., 2007. – 124 с.
 5. Логопедия / Под редакцией проф. Л. С. Волковой. –М.: Просвещение , 1989. – 527 с.
 6. Пічугіна Т.В. Рання діагностика дітей з дислексією і дисграфією // Дефектологія.– 1998. – №1. – С. 6–12.
 7. Сирбу О. В. У світі веселих букв і чарівних звуків. Рідна мова в іграх, віршах, загадках. – Донецьк: ТОВВКФ «БАО», 2005.– 192 с.
- Якуніна В.А. Логопедичні вправи для профілактики дисграфії. //Логопед.– 2014. – № 1.– С. 86–93.